

ROMANYA EĞİTİM SİSTEMİ BAĞLAMINDA BÖLGEDEKİ TÜRK AZINLIĞIN ANA DİLİ EĞİTİMİ DURUMU¹

THE SITUATION OF MOTHER TONGUE EDUCATION OF THE TURKISH MINORITY IN THE REGION IN THE CONTEXT OF THE ROMANIAN EDUCATION SYSTEM

*Tamer OKUÇ**

Özet

Bu çalışma ile Romanya eğitim sistemi bağlamında bölgedeki Türk azınlığın ana dili eğitimi durumunun aydınlatılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ana dili hakları çerçevesinde Romanya'nın eğitim sistemi genel hatlarıyla betimlenmiş, ülkedeki Türk azınlığın yasal açıdan ve uygulama açısından ana dili eğitimlerinin ne durumda olduğu konusuna açıklık getirilmiştir. Araştırma, ülkedeki Türk azınlığın ana dili eğitimi durumlarının belirlenen amaca uygun olarak çeşitli bilimsel araştırmalar ve resmi belgeler yoluyla incelenip değerlendirilmesi dolayısıyla betimsel araştırma özelliği göstermektedir. Bu kapsamda, konuya ilişkin çeşitli bilimsel çalışmalar, araştırma raporları ile resmi evrak ve dokümanlardan verilerin toplanması, analiz edilmesi ve bunlardan hareketle yeni bilgi üretilmesi sürecinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma neticesinde, Romanya'da Osmanlı Devleti egemenliği döneminde ve sonrasında kurulan Romanya Krallığı sürecinde Türkçe eğitimi konusunda sorun yaşanmadığı, ülkede Komünist rejimin yönetimi ele geçirmesinden itibaren ise Türkçe eğitim veren okullar için büyük zorluklar çıkartıldığı görülmüştür. Romanya'da 1989 yılında yaşanan rejim değişikliği ile başlayan demokratikleşme dönemi ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde imzalanan Avrupa Azınlık Dilleri Konvansiyonu sayesinde azınlıkların kendi ana dillerini kullanmaları ve bu dillerde eğitim yapabilmeleri konusunda önemli iyileşme ve imtiyazların elde edildiği, ancak yine de bölge halkının Türkçe eğitimi konusunda özendirilmesine yönelik birtakım proje ve etkinliklere ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Romanya eğitim sistemi, Türkçe eğitimi, dil hakları.

Abstract

With this study, it is aimed to clarify the situation of mother tongue education of the Turkish minority in the region in the context of the Romanian education

¹ Yazarın "Romanya'daki lise öğrencilerinin Türkiye Türkçesine yönelik tutumları ve dil düzeyleri" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı Kahramanmaraş Önsen Ortaokulu Türkçe Öğretmeni Kahramanmaraş / TÜRKİYE tamerokuc@gmail.com ORCID 0000-0003-2658-8060

system. In this direction, the education system of Romania within the framework of mother tongue rights has been described in general terms and the legal and practical status of the mother tongue education of the Turkish minority in the country has been clarified. The research shows the characteristics of a descriptive research model as it examines and evaluates the mother tongue education status of the Turkish minority in the country through various scientific researches and official documents in accordance with the determined purpose. In this context, qualitative analysis methods and techniques were used in the process of producing new information from research findings and results by analyzing the relevant studies conducted by various scientists on the subject and official documents and documents. As a result of the research, it has been found that there was no problem experienced in Turkish education during the period of the Ottoman Empire and the Romanian Kingdom established in Romania after the Ottoman period, and that there were great difficulties for schools that provide Turkish education since the Communist regime took over the administration in the country. Thanks to the democratization period that started with the regime change in Romania in 1989 and the European Convention on Minority Languages signed during the accession period to the European Union it has been concluded that significant improvements and privileges have been achieved in terms of minorities using their mother tongue and being able to receive education in these languages, but there is still a need for some projects and activities to encourage the people of the region to learn Turkish.

Keywords:Romanian education system, Turkish education, language rights.

GİRİŞ

Romanya'daki Türk varlığı tarihsel süreçler içerisinde milattan önceki dönemlere kadar izlenebilmektedir. Milattan önce İskitlerin (Saka Türkleri) egemen olduğu Dobruca bölgesinde, MS V. yüzyılda Hunlar, VII. yüzyılda Avarlar, XI. yüzyıldan itibaren de Oğuzlar etkili olmuştur (Önal, 2008, s. 178). Doğu Avrupa'ya Hazar denizi ile Karadeniz'in kuzeyinden gerçekleşen Türk göçlerinin bir bölümü IV. – X. Yüzyıllar arasında Hunlar ve Bulgarlar, bir bölümünü de IX. – XI. yüzyıllar arasında, Selçuklulardan önce batıya göçen Oğuzlar oluşturmaktadır (Demir, 2009, s. 2). Oğuzların bölgedeki diğer temasları Selçuklular döneminde Dobruca'ya gelen Sarı Saltuk ve beraberindeki Türkler şeklindedir. Bu Türkmen grubu, bölgenin İslam diniyle tanışması ve müslümanlaşması sürecini başlatsa da yeterince etkili olamamıştır (Aksu, 2005, s. 12). XII. ve XIV. yüzyıllar arasında Kıpçak/Kuman Türklerinin de etkili olduğu bölgede, en güçlü Türk hâkimiyeti XIV. ve XVIII. yüzyıllar arasında Osmanlı Devleti ile kurulmuştur.

Bu bölge, geçirdiği tarihi gelişmelere de uygun olarak genel itibarla, Osmanlılar döneminden kalan Oğuz Türklerinden, 1774 yılında Küçük Kaynarca Anlaşması ile Kırım ve çevresinin Osmanlı topraklarından ayrılması sonucu bölgeye göç eden Kırım Tatarlarından ve Altınordu devletinden kaldığı düşünülen Nogay Türklerinden oluşmaktadır. Bunların dışında bölgede Ortodoks inancına sahip Gagavuz Türkleri de bulunmaktadır.

Romanya'daki Türk varlığı, sayısı itibarıyla bölgedeki Osmanlı egemenliğinin son bulmasının ardından yaşanan göçlere bağlı olarak sürekli azalma eğilimi göstermiştir. Bozkurt (2008), gayri resmî rakamlara göre 70 bini bulunduğunu ifade ettiği bölgedeki Türk nüfusunun, 1920'lerde 250 bin civarında olduğunu ve göçlerle azalarak günümüzdeki sayıya geldiğini belirtmiştir. Bu bilgiyi doğrular biçimde Kara ve Ustabulut (2015), 1923-1940 arasında Romanya'dan Türkiye'ye 120 bine yakın göçmen geldiğinden bahsetmektedir.

Romanya'nın bağımsız olmasının ardından her ne kadar bölgeden Anadolu'ya yönelik Türk göçleri yaşansa da, Romanya'da önemli bir Türk nüfusu ve tarihten gelen bir Türk kültürü etkisi bölgede hâlâ egemendir. Romanya'nın Ulusal İstatistik Kurumu olan Institutul National De Statistica verilerine göre ülkede 1992 nüfus sayımında 29.832 Türk, 24.596 Tatar nüfusundan; 2002 nüfus sayımı verilerine göre 32.098 Türk, 23.935 Tatar nüfusundan; 2011 nüfus sayımı verilerine göre de 27.698 Türk, 20.282 Tatar nüfusundan bahsedilmektedir.

Söz konusu ülkede Türkçenin statüsü ve bölgede yerleşik halde bulunan Türk halkının ana dili eğitimi durumu, Romanya'nın geçirdiği tarihsel süreçlere göre farklı özellikler göstermiştir.

1.AMAÇ

Bu çalışma ile Romanya eğitim sistemi bağlamında bölgedeki Türk azınlığın ana dili eğitimi durumunun aydınlatılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ana dili hakları çerçevesinde Romanya'nın eğitim sistemi genel hatlarıyla betimlenmiş, ülkedeki Türk azınlığın yasal açıdan ve uygulama açısından ana dili eğitimlerinin ne durumda olduğu konusuna açıklık getirilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya eğitim bakanlıkları arasında ortak bir protokolle oluşturulan, Türkçe dersinin zorunlu ders olarak okutulduğu, ülkede Türkçe öğretmenlerinin yetiştirildiği ve azınlık okulu statüsündeki tek kurum olması yönüyle büyük önem ifade eden Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitimi faaliyetleri genel özellikleriyle betimlenmiş, bu alanda karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ilgililere çözüm önerileri sunulmuştur.

2.YÖNTEM

Araştırma, Romanya eğitim sistemi bağlamında ülkedeki Türk azınlığın ana dili eğitimi durumlarının belirlenen amaca uygun olarak, çeşitli bilimsel araştırmalar ve resmî belgeler yoluyla incelenip değerlendirilmesi dolayısıyla betimsel araştırma özelliği göstermektedir. Bu kapsamda, konuya ilişkin çeşitli bilimsel çalışmalar, araştırma raporları, 13 Temmuz 1995 tarihli protokol metni ile T.C. Bükreş Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği Kemal Atatürk Ulusal Koleji Müdürlüğü'ne ait resmî evrak ve dokümanlardan

verilerin toplanması, analiz edilmesi ve bunlardan hareketle yeni bilgi üretilmesi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

3.BULGULAR VE YORUMLAR

Romanya eğitim sistemi içerisinde bölgedeki Türk azınlığın ana dili eğitimi durumları ve ülkede yarı azınlık okulu statüsündeki tek kurum olması yönüyle bu konuda büyük bir önem ifade eden Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitimi faaliyetlerine ilişkin bulgular aşağıdaki şekilde ele alınmaktadır.

3.1.Romanya Eğitim Sistemi

Romanya eğitim sistemi, Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemi ile büyük benzerlikler taşımaktadır. Türkiye'de olduğu gibi 4+4+4 eğitim sistemi modeli bu ülkede de uygulanmaktadır. Ancak, Türkiye'de 12 yıl olan zorunlu eğitim, bu ülkede 10 yıldır ve lise öğreniminin son iki yılı (11. ve 12. sınıflar) zorunlu eğitime tabi değildir. Fakat yüksek öğrenime devam edebilmek için 11. ve 12. sınıfların da başarıyla tamamlanması gerekir. Ülkede bir ders yılı 36 hafta, 2 sömestrden oluşmaktadır. Yaz tatilinin haricinde bir ders yılı içerisinde yılbaşında, şubat ayında ve nisan ayı Paskalya zamanında olmak üzere üç tatil dönemi bulunur (Çelik, 2015, s. 7).

3.1.1.Okulöncesi Eğitimi

Romanya'da eğitim öğretim süreci okulöncesi eğitimi ile başlar. Okulöncesi eğitimi 3-6 yaş arasını kapsayan bir süreçtir. Ülkede hem devlet okullarında hem de özel eğitim kurumlarında çocukların yaş gruplarına göre düzenlenerek eğitimler verilir (Ersoy, 2012, s. 34).

Bu ülkede anaokullarına katılım oranı %69 ile oldukça yüksektir. Ayrıca Romanya'da demokratikleşme döneminden itibaren eğitim öğretim kurumlarında kalite ve demokratik standartların geliştirilme çabalarından okulöncesi eğitim kurumları da etkilenmiştir. Örneğin 2012 yılından itibaren anaokullarında da azınlık dilleriyle eğitim yapılmasının önü açılmıştır. Bu değişiklikten sonra Mecidiye'de Kemal Atatürk Ulusal Koleji'ne bağlı anaokulunda ve Köstence'de Zübeyde Hanım Anaokulu'nda Romencenin yanı sıra Türkçe eğitim yapılmaya başlanmıştır (Çelik, 2015, s. 7).

3.1.2.İlkokul (Școala Primara)

Romanya'da 10 yıllık zorunlu eğitimin ilk 4 yılını ilkokul kapsamaktadır. Ülkede 4 yıl süren ilkokul eğitiminde 6-10 yaş arası çocuklar öğrenim görmektedir (Ersoy, 2012, s. 34).

3.1.3.Ortaöğretim (Gimnaziu + Liceu Ciclul Inferior/ Școala de Arte Gi Meserii)

Ülkede ortaöğretim iki devreden oluşmaktadır. Ortaöğretim birinci devresi zorunlu eğitim kapsamındadır ve bu da kendi içerisinde iki aşamalıdır. Ortaöğretimin birinci devre ilk aşaması Gimnaziu diye adlandırılır. 5-8. sınıfların eğitimini içeren bu süreçte 10-14 yaş grubu öğrenciler öğrenim görür. 9-10. sınıfları içeren, 14-16 yaş grubu öğrencilerin öğrenim gördüğü ortaöğretim birinci devre ikinci aşaması ise Liceu Ciclul Inferior/ Şcoala de Arte Gi Meserii şeklinde adlandırılan okulları ifade eden süreçtir (Ersoy, 2012, s. 35).

Gimnaziu sürecini tamamlayan öğrenciler, yani 8. sınıfın sonunda, Romanya Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal final sınavına tabi tutulur. Bu sınavdan elde ettikleri başarıya göre öğrenciler, öğrenimlerini ya Liceu ya da ülkedeki mesleki yeterlilik, sanat ve ticaret okullarını ifade eden Şcoala de Arte Gi Meserii okullarında devam ettirirler (Ersoy, 2012, s. 35). Öğrencilerin 8. sınıfta tabi tutuldukları söz konusu sınavda Romen dili ve edebiyatı ile matematik konularından oluşan sorular yer almaktadır. Sınav klasik usulle yapılmakta 1-10 arasında değerlendirilmektedir. Öğrencilerin diploma notunun % 50'si ile sınavdan aldıkları notun % 50'si bir üst öğretimde gidecekleri okulu belirlemektedir. Ayrıca ortaokul ve liselerde öğrenci başarısı 10'luk sisteme göre değerlendirilir. Bir dersten başarılı sayılmak için ders ortalamasının en az 5 olması gerekir (Çelik, 2015, s. 8).

Romanya'da 2004 yılı verilerine göre okuma yazma oranı %97,3 ile oldukça yüksek bir özellik göstermektedir (Çelik, 2015, s. 6). 1991 tarihinde hazırlanan ve yürürlüğe giren Romanya anayasası, tüm vatandaşlarına birlik, eşitlik, kimlik hakkı, kendini ifade etme serbestliği, vicdan özgürlüğü ve eğitim hakkı tanımıştır (Ibram, 2009, s. 174). Eğitim hakkının toplumun her kesimi için anayasal güvence altına alınmasının bu başarıda payı büyüktür. Ayrıca Çelik (2015, s. 6), Romanya anayasasının 32. maddesi gereği eğitimin ücretsiz ve eşitlikçi bir niteliğe sahip olduğunu vurgulayarak 2011 yılı verilerine göre 4.700 okul ve 3 milyondan fazla öğrenci bulunan Romanya'da öğrencilerin %95'inin kamu okullarında öğrenim gördüklerini, özel eğitimin ise daha çok üniversite seviyesinde yaygın olduğunu ifade etmiştir.

3.2.Bölgedeki Türk Azınlığın Ana Dili Eğitimi Durumu

Osmanlı yönetimi döneminde bölgede bulunan Türk halkının ana dillerinde öğrenim görmeleri konusunda doğal olarak bir sorun yaşanmamıştır. Sübyan mektebi, rüştiye ve medreselerden oluşan Osmanlı eğitim sisteminin içeriği, yöntem ve yaklaşımı aynı şekilde bu bölgedeki Türk ve Müslüman halklar tarafından uygulanmıştır (Stefan, 2013, s. 18).

Romanya'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından kısa bir durgunluk döneminden sonra Türkler yine ana dillerinde eğitim alabilmişler, bu süre zarfında Romanya yönetimi ile Türkler arasında önemli bir sorun yaşanmamıştır. Romanya Krallık Döneminde Türklerin ilkokulları, 8 yıllık

öğretmen imam hatip seminerleri olmuştur. Bu okulların yönetimi Romen hükümetine ait olmuş, masrafları da yine Romen idarecileri tarafından karşılanmıştır (Bozkurt, 2008, s. 12). Romanya Müslümanlarına dinin esaslarını öğretmek ve camilerde görev yapacak personeli yetiştirmek için Babadağ'da bir medrese Müslüman Semineri olarak göreve devam etmiştir. Ancak bu bölgede Türk nüfusunun azalması sonucu bu okul Mecidiye'ye taşınmıştır. Mecidiyedeki bu Müslüman Seminerinde Türk dili dersleri ilk olarak 1907 yılında okutulmaya başlanmıştır. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Bükreş Büyükelçiliği yaptığı dönemde bu okulda Arap harfleri yerine Latin harfleri ile öğretim yapılmaya başlanmış, Arapça dersler yerine Türkçe dersler konularak Türk dili derslerinin ders saati sayısı artırılmıştır (Kara ve Ustabulut, 2016, s. 10).

Romanya'da Komünist rejimin yönetimi ele geçirmesinden itibaren 1948-1959 yılları arasında Türkçe eğitim veren okullar için büyük zorluklar çıkartılmıştır. Bu tarihler arasında Türkçe eğitim veren okul sayısı 152, Tatarca eğitim veren okul sayısı da 18'dir. 1959 yılından sonra bu okullar kapatılmıştır. Bu dönemde ülkede Türk birliğini bozmak için Türkçe ve Tatarca ayırımına gidilmiş, Türk diline ait bu iki lehçe ve Türk Tatar toplumu iki ayrı etnik grupmuş gibi lanse edilmiştir (Ibram, 2009, s. 175). Komünist rejimi döneminde Türkiye Türkçesi için olumsuz bir süreç yaşanırken, siyasal yakınlık nedeniyle Kazan Tatarcası ön plana çıkarılmış, Kazan Tatarcasının etkinlik alanının geliştirilmesine yönelik faaliyetler desteklenmiştir.

Romanya'da 1989 yılında yaşanan rejim değişikliği ile birlikte ülkede görülen demokratikleşme atımları sonucu, 1991 tarihli Romanya anayasası doğrultusunda 1995 yılında hazırlanan 84 sayılı eğitim kanunu ile Romanya'daki Türk Tatar azınlığı tekrar anadilde eğitim hakkını elde etmiştir (Aksu, 2003, s. 195). Romanya'da komünist rejimi döneminde ihlal edilen Türklerin ana dili eğitim hakları, bu rejimin son bulmasıyla yeniden sağlanmış, Romen Eğitim Bakanlığınca 1991 yılında çıkarılan bir kanunla azınlıkların eğitimiyle ilgili bir Genel Müdürlük kurulmuştur (Kara ve Ustabulut, 2016, s. 11).

Romanya'nın Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde Avrupa Azınlık Dilleri Konvansiyonu'nu imzalaması, Türkler de dâhil olmak üzere, bu ülkede azınlıkların kendi anadillerini kullanmaları ve bu dillerde eğitim yapabilmeleri hususunda büyük katkılar sağlamıştır. Öyle ki, Romanya yasaları, herhangi bir etnik grup yaşadıkları bölgedeki nüfusun % 20'sini geçiyorsa, o etnik gruba söz konusu bölgede kendi anadilini kamusal alanda kullanma ve anadilinde eğitim alma hakkı tanımaktadır. Bu şekilde 2011 tarihli Romen eğitim kanunu azınlık mensuplarına kendi anadillerinde eğitim hakkı sağlamaktadır (Türk, 2016, s. 47).

Nüfusun % 89,5'i Romenlerden oluşan ve eğitim dili Romence olan ülkede günümüzde azınlık dillerinde eğitim yapılmaktadır. % 6,6'lık nüfus

ile ülkedeki en büyük azınlık grup olan Macar'lara ait Macarca başta olmak üzere Almanca, Sırpça, Ukraynaca, Çekçe, Hırvatça dillerinde eğitim yapılmaktadır (Ersoy, 2012, s. 33). Romanya'nın dördüncü büyük azınlık grubunu oluşturduğu gerekçesiyle Türk azınlığa yönelik Köstence, Mecidiye, Kobadin, Hasanca, Mangalya, Tuzla, Basarabi, Kastelu, Kuzey Eforia, Tekirgöl, Başpınar, Tulça ve Babadağ şehirlerinde Türkçe eğitimi aynı şekilde uygulanmaktadır (Ibram, 2009, s. 176).

Romanya Milli Azınlıklar Koruma Dairesinin resmî verilerine göre 2000-2001 öğretim yılında 3159 öğrenci Türkçe dersi görmüştür. 2004-2005 öğretim yılında Köstence Müfettişliği istatistiklerine göre 61 okulda 3484 öğrenci Türkçe anadili derslerinden yararlanmıştır (Ibram, 2009, s. 176). Türk (2016) ise, 2008 yılında Romanya'da, müfredatında Türkçe derslere yer veren 53 okul bulunduğunu, bu okullarda Türkçe eğitim gören öğrenci sayısının 3603 olduğunu, 2009 yılında okul sayısının 70'e yükseldiğini ifade etmiştir. Ayrıca Türk (2016), Romanya yasalarında azınlık hakları konusunda iyileşme ve imtiyazlara rağmen yıllar içinde Türkçe eğitimi ve Türk dilinin bölgede etkinliğinin bu sayılarla artışı yetersiz bulmakta ve bu durumun başlıca müsebbiplerinden biri olarak bölgedeki Türk toplumunun konuya yeterli ilgi göstermemesini öne sürmektedir.

Romanya'da azınlık okulu statüsünde olmayan okullarda 10 kişilik sınıflar oluşturulmak şartıyla haftada 3 saat anadili dersi açılabilir. Yarı azınlık okulu statüsündeki Kemal Atatürk Ulusal Kolejinde ise Türk dili ve edebiyatı dersleri zorunlu ders olarak okutulmakta, yine aynı okulda ilahiyat dersleri de Türkçe verilmektedir (Çelik, 2015, s. 11). Komünist idaresi döneminde, 1967 yılında kapanan bu Müslüman Semineri, 1992 yılında Nikolae Balcescu Lisesi bünyesinde yeniden faaliyete geçmiştir. 1996 yılında Pedagoji ve İlahiyat Lisesi olan bu okul, 2001 yılından itibaren Kemal Atatürk Ulusal Koleji adıyla öğretmen ve din görevlisi yetiştirmektedir (Çelik, 2015, s. 12).

3.3. Temmuz 1995 Tarihli Protokol Metninde Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nin Kuruluş İlkeleri

Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nin geçmişi, 1837 yılında Babadağ'da kurulan Babadağ Medresesi'ne kadar uzanmaktadır. Bölgede Müslüman Türk nüfusunun azalması üzerine medrese 1901 yılında Mecidiye'ye nakledilmiş ve Mecidiye Medresesi adını almıştır. 17 Ağustos 1904 tarihinde kabul edilen nizamname ile Arapçanın yanı sıra Türkçe ve Romence dersler de bu okulda okutulmaya başlanmış, okulun eğitim süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir (Çayırılı, 2005, s. 2).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından Romanya Krallığı ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler daha iyi yönde seyretmiş, Atatürk'ün Romanya'ya Büyükelçi olarak görevlendirdiği Hamdullah Suphi

Tanrıöver, her iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da yakınlaşması ve Romanya'daki Türk toplumunun şartlarının iyileşmesi konusunda önemli başarılar göstermiştir. Bu süreçte yoğun bir şekilde Türkiye'de modernleşme ve yenileşme hareketleri birbirini izlerken Romanya'da da etkileri seri bir biçimde gözlenmiş ve Türkiye Cumhuriyetinde yaşanan gelişmelere uygun düzenlemeler yapılmıştır. Böylece Latin harflerinin uygulanması, kılık kıyafet düzenlemesi gibi gelişmeler Mecidiye Medresesi'nde de gecikmeden hayata geçirilmiştir.

Romanya'da Komünist rejimin ülkeye hâkim olması ile birlikte öncelikle 1948 yılındaki eğitim reformu ile ülkede Türk dilinde eğitim sınırlama getirilmiş, ardından 1967 yılında Mecidiye Medresesi kapatılmıştır (Çayırılı, 2005, s. 3). Ancak 1989 yılında Romanya'da Komünist rejimin yıkılması ile birlikte demokratikleşme dönemi başlamış, bu durum tüm azınlık gruplarda olduğu gibi ülkedeki Türk toplumunun dil, din, kültür, kimlik ve eğitim sorunlarının çözümü için de olumlu gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda 13 Temmuz 1995 tarihinde Türkiye Romanya arasında imzalanan protokolle, yarı azınlık okulu statüsünde, Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi kurulmuştur. Türk dili ve edebiyatı derslerinin zorunlu olduğu bu okulda, Türkçe ana dili dersleri ile birlikte ilahiyat alan dersleri de Türkçe okutulmaktadır (Çelik, 2015, s. 11).

Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nin kuruluşunun resmî dayanağı olan ve ilgili okulun çalışma şartları ile maddi koşullarını düzenleyen 12 maddelik protokol metni, 13 Temmuz 1995'te Bükreş'te imzalanmıştır. Söz konusu protokolü Romanya tarafından Romanya Eğitim Bakanı Liviu MAIOR, Türkiye Cumhuriyeti tarafından ise T.C. Milli Eğitim Bakanlığı adına Büyükelçi Yaman BAŞKUT imzalamıştır. Protokol metninin imza tarihinden itibaren geçerli olmak üzere onaylanması 17.11.1995 tarihli Bakanlar Kurulu'nca, 95/7576 sayı ile kararlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan metin 11 Ocak 1996 Perşembe günü yayımlanan 22520 sayılı Resmî Gazete'de Yürütme ve İdare Bölümü'nde, "Mecidiye'deki Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi'nin Çalışma Koşulları ile İlgili Protokol" başlığı ile yayımlanmıştır.

Protokolün ilk maddesinde, "Mecidiye'deki Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi, Romanya'daki Türk ve Türk-Tatar azınlığı için devlet okuludur" ifadesi ile bahsi geçen okulun genel bir tanımlaması yapılmıştır. Bu madde, okulun azınlık okulu statüsünde olduğunu ve ülkedeki Türk azınlığa yönelik eğitim hizmetlerinin bu okulda bir kamu hizmeti olarak sunulduğunu ifade etmesi yönüyle önem taşımaktadır. Protokol metninin ilk maddesinin diğer bir önemli tarafı Romanya'da yaşayan tüm Türk topluluklarını birleştirici rolüdür. Özellikle de Komünist rejimin hâkim olduğu dönemde Oğuz Türkleri ile Tatar Türklerini iki ayrı etnik grup gibi sunma faaliyetlerinin aksine Müslüman Türk toplumu için öğretmen ve din

adamı yetiştirmek üzere kurulmuş bir eğitim kurumunda Türk Tatar birliğinin desteklenmesi gayreti oldukça mühimdir.

Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nin tarihi geçmişi Mecidiye Medresesi'ne (Mecidiye Müslüman Semineri), hatta Babadağ Medresesi'ne kadar uzanmaktadır. Protokolün ikinci maddesinde bu konuya değinilmekte, yeni kurulan okulun Mecidiye Müslüman Semineri'nin yerini alacağı ve bu kurumun tarihi geleneklerini devam ettirecek şekilde düzenleneceği ifade edilmektedir.

Protokolün üçüncü maddesinde, kurulan okulda 1-13 sınıf aralığında eğitim yapılacağı belirtilmektedir. 1-8 sınıf aralığı genel okul işlevinde olup yürürlükteki kanunlar nispetinde öğrencilere anadil ve İslam dini derslerinin Türkçe okutulması imkânı sağlanacaktır. 9-13. sınıflar ise pedagoji ve ilahiyat bölümlerinden oluşacak, anadil ve ilahiyat dersleri yine Türkçe okutulacaktır.

Dördüncü maddede 9-13 sınıf aralığında eğitim öğretimin Romanya'daki dini liselerdeki ders programına uygun olacağı belirtilmiştir. Dini ders programlarının Romanya Müftülüğüne tespit edileceği, Diyanet İşleri Sekreterliği ve Eğitim Bakanlığı'nca onaylanacağı kararlaştırılmıştır.

Okuldan mezun olanların hukuki statülerine beşinci maddede değinilmiştir. Burada, söz konusu okuldan mezun olanların, Romanya'daki bütün lise mezunları ile eşit haklara sahip oldukları, ilahiyat bölümünden mezun olanlara imam-hatip sertifikası verileceği, pedagoji bölümü mezunlarına ise anaokulu ve ilkokul öğretmeni sertifikası verileceği ifade edilmiştir.

Okulun bina/tesis masrafları ve öğrenci personel giderleri, Türkiye ile Romanya arasında altıncı madde ile paylaşılmıştır. Buna göre, öğrencilerin yatak, yemek, elbise ve ders eğitim araç gereçlerini Türk tarafı karşılayacak; anadil ve dini ders kitapları Türk tarafınca sağlanacaktır. Diğer ders kitapları, Romen mevzuatına göre, Romen tarafınca sağlanacaktır. Ayrıca Romen tarafı kanunlara uygun olarak binanın işletme masraflarını üstlenecek, sekreteryaya ve yardımcı personelin maaşlarını ödeyecektir.

Yedinci madde ile Mecidiye Romana sokak no: 2'de bulunan Nicolai Balcescu Lisesi'nin eski yurt binası, müstemilatı ile birlikte Kemal Atatürk Pedagoji ve İlahiyat Lisesi'ne tahsis edilmiştir. Sekizinci maddede ise bu binanın onarım masraflarının Türk tarafınca karşılanacağı belirtilmiştir. Okul mobilyaları ve eğitim için gereken araç gereçlerin ise Köstence Müfettişliğinin yardımıyla Türk tarafınca temin edileceği dokuzuncu maddede ifade edilmiştir.

Onuncu madde gereği, anadil ve dini dersler için öğretmenler Türk tarafınca Bakanlıklar arasında yapılan anlaşmalar dâhilinde sağlanacaktır. Bu

öğretmenler Romanya'daki tüm Romen kanunlarına itaat edeceklerdir ve tahsil kıdem durumlarına göre Romen öğretmenlerle eşit şekilde maaş ve tatil haklarına sahip olacaklardır.

Okul yönetimi ile ilgili olarak okul müdür yardımcısının, Türkiye'den gönderilen öğretmenler arasından, Türk tarafın tavsiyesi ile yürürlükteki kanunlar çerçevesinde Köstence Eğitim Müfettişliğince tayin edileceği, maaşın da Türk tarafınca ödeneceği on birinci maddede belirtilmiştir.

13 Temmuz 1995 tarihinde Bükreş'te imzalanan bu protokol, on ikinci madde gereği imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girmiştir.

3.4.Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde Türkçe Eğitimi

Romanya Mecidiye'deki Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitiminin taşıdığı genel özellikler bakımından betimlenmesine yönelik olarak MEB Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü aracılığıyla bilgi talebinde bulunulmuştur. Bilgi talep edilen konular genel olarak, söz konusu okulda Türkçe eğitiminin hangi mevzuat doğrultusunda yürütüldüğü, burada görev yapan Türkçe öğretmenlerinin hangi mevzuat esasları doğrultusunda görevlendirildiği, Türkçe eğitiminin hangi öğretim programı çerçevesinde uygulandığı, kullanılan ders kitaplarının neler olduğu, Türkçe eğitiminde ölçme değerlendirilmenin hangi esaslar çerçevesinde ve nasıl gerçekleştirildiği hususlarını içermektedir.

Bilgi talep edilen konulara yönelik açıklamalar T.C. Bükreş Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği Kemal Atatürk Ulusal Koleji Müdürlüğü'ne ait 11.08.2021 tarih ve 44 sayılı yazı ekinde bildirilmiştir. Bahse konu yazıda okulun genel koordinesi ile ilgili olarak, Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde eğitim öğretimin, okulun kuruluşunda oluşturulan protokolde belirtilen ifadeler doğrultusunda "Romanya'da yürürlükte olan mevzuat" hükümlerince yürütüldüğü belirtilmiştir.

Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde görevli Türkçe öğretmenleri, Türkiye Cumhuriyeti tarafından "Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri" ile bu komisyon tarafından "Yurt Dışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar" doğrultusunda görevlendirilmektedir. Romanya Devleti de "Ortak Protokol" çerçevesinde öğretmenlere çalışma izni (ordin) vermektedir.

Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitiminin bağlı bulunduğu öğretim programının, "Protokol uyarınca tarafların tayin edeceği uzmanlar ile Bakanlığın iki temsilcisinden oluşan bir çalışma grubu tarafından hazırlandığı ve öğretim programlarının geliştirilmesi ve değiştirilmesinin yine aynı usullerle yapıldığı ifade edilmiştir.

Resmî yazıda, söz konusu okulda Türkçe eğitiminde kullanılan kitaplar hakkında, Romanya Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kitapların kullanılmakta olduğu, buna ek olarak yardımcı kitap bazında Yunus Emre Enstitüsü'nün “Yedi İklim Türkçe Kitapları”nın tercih edildiği belirtilmektedir.

Diğer bir husus olarak Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirmenin, Romanya Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği usul ve esaslara göre yapılmakta olduğu; sınavların, öğrencinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini ölçecek şekilde uygulandığı bildirilmiştir.

Ayrıca okuldaki eğitim öğretim süreci hakkında, Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitimi derslerinde A1, A2, B1 vs. şeklinde kur uygulaması yapılıp yapılmadığı; buna ek olarak, eğer Türkçe eğitimi bu şekilde bir kur uygulaması doğrultusunda gerçekleştiriliyorsa, öğrencilerin düzeylerinin nasıl belirlendiği sorulmuştur. Türkçe eğitimi bu şekilde bir kur uygulaması doğrultusunda gerçekleştirilmiyorsa ve farklı dil düzeylerine ait öğrenciler aynı ders saatinde, aynı sınıf ortamında Türkçe eğitimi alıyorsa, kur sisteminin uygulanabilirliğinin mümkün olup olmadığı, öğrenci sayısı, ders planlaması ve okul zaman çizelgesi konusundaki işleyişin, kur uygulamasına geçiş açısından nasıl değerlendirildiği hakkında bilgi talep edilmiştir.

Kur uygulaması hakkındaki bilgi talebi yine resmî yazı ile cevaplanmış olup, öncelikle okuldaki öğrencilerin ana dilleri ve Türkiye Türkçesi eğitimine yönelik hazırbulunuşluk seviyeleri bakımından çok farklı özellikler gösterdiği ifade edilmiştir. Bu anlamda öğrencilerden, ana dili Türkçe olan ve çok iyi Türkçe bilen, ana dili Türkçe olan-olmayan ama temel ihtiyaçları giderecek kadar Türkçe bilen, ana dili Romence olup kısmen Türkçe bilen ve hiç Türkçe bilmeyen öğrencilerin aynı sınıfta bulunması durumuna dikkat çekilmiştir. Türkçe eğitiminde, A1, A2 vb. şekilde kur uygulamasının, okulun özel yapısı sebebiyle (hazırbulunuşluk seviyeleri birbirinden çok farklı öğrencilerin aynı sınıfta bulunması - özel sınıflar oluşturulamaması) yapılamadığı; kur sisteminin okulda uygulanmasının fiziki şartlardaki yetersizlik ve öğrencilerin ana dillerinin farklı olması sebebiyle mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

Ancak okuldaki eğitim öğretim uygulamalarına bakıldığında, öğrenciler için kur sistemine bağlı özel sınıflar oluşturulmasa da öğretmenler tarafından ders içi etkinlikler ile sene başında ve eğitim öğretim süreci içerisinde öğrencilerin ait oldukları kur hakkında öngörü oluşturulmakta, eğitim materyali ve etkinlikler bu doğrultuda tanzim edilmektedir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Romanya’da Türk varlığı ve bu bölgedeki Türk kültürü etkisi uzun tarihsel süreçlere dayanmaktadır. Ülkedeki Türk nüfusu, yaşanan tarihi gelişmelere de uygun olarak genel itibarla, Osmanlılar döneminden kalan Oğuz Türklerinden, 1774 yılında Küçük Kaynarca Anlaşması ile Kırım ve çevresinin Osmanlı topraklarından ayrılması sonucu bölgeye göç eden Kırım Tatarlarından ve Altınordu devletinden kaldığı düşünülen Nogay Türklerinden oluşmaktadır. Bunların dışında bölgede Ortodoks inancına sahip Gagavuz Türkleri de bulunmaktadır.

Osmanlı yönetimi döneminde bölgede bulunan Türk halkının ana dillerinde öğrenim görmeleri konusunda doğal olarak bir sorun yaşanmamıştır. Romanya’nın bağımsızlığını kazanmasının ardından kısa bir durgunluk döneminden sonra Türkler yine ana dillerinde eğitim alabilmişler, bu süre zarfında Romanya yönetimi ile Türkler arasında önemli bir sorun yaşanmamıştır. Romanya Krallık Döneminde Türklerin ilkokulları, 8 yıllık öğretmen imam hatip seminerleri olmuştur. Bu okulların yönetimi Romen hükümetine ait olmuş, masrafları da yine Romen idarecileri tarafından karşılanmıştır.

Romanya’da Komünist rejimin yönetimi ele geçirmesinden itibaren Türkçe eğitim veren okullar için büyük zorluklar çıkartılmış, bu dönemde ülkede Türk birliğini bozmak için Türkçe ve Tatarca ayırımına gidilmiş, Türk diline ait bu iki lehçe ve Türk Tatar toplumu iki ayrı etnik grupmuş gibi lanse edilmiştir.

Romanya’da 1989 yılında yaşanan rejim değişikliği ile birlikte ülkede görülen demokratikleşme atımları sonucu, 1991 tarihli Romanya anayasası doğrultusunda 1995 yılında hazırlanan 84 sayılı eğitim kanunu ile Romanya’daki Türk Tatar azınlığı tekrar anadilde eğitim hakkını elde etmiştir.

Romanya’nın Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde Avrupa Azınlık Dilleri Konvansiyonu’nu imzalaması, Türkler de dâhil olmak üzere, bu ülkede azınlıkların kendi anadillerini kullanmaları ve bu dillerde eğitim yapabilmeleri hususunda büyük katkılar sağlamıştır.

Ancak Romanya yasalarında azınlık hakları konusunda iyileşme ve imtiyazlara rağmen yıllar içinde Türkçe eğitimi ve Türk dilinin bölgede etkinliğinin artışı yetersiz bulunmakta ve bu durumun başlıca müsebbiplerinden biri olarak bölgedeki Türk toplumunun konuya yeterli ilgi göstermemesi işaret edilmektedir. Bu durumun aşılması için, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, TİKA gibi kurumların bu konuda gerçekleştireceği çeşitli projeler ile bölge halkının ve örgün eğitim çağındaki gençlerin Türkçe eğitimi konusunda teşvik edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya eğitim bakanlıkları arasında ortak bir protokolle oluşturulan, Türkçe dersinin zorunlu ders olarak

okutulduğu ve ülkede Türkçe öğretmenlerinin yetiştirildiği bir kurum olması yönüyle büyük önem ifade eden Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nde yürütülen Türkçe eğitimi faaliyetlerinin daha etkili ve verimli yürütülmesi konusunda engel teşkil eden fiziki imkan yetersizliği gibi sorunların ilgili makamlarca çözümlenerek öğrencilerin hazırbulunusluk seviyeleri ve diğer bireysel farklılıkları doğrultusunda mümkün olduğu ölçüde dil düzeylerine uygun gruplar halinde Türkçe eğitimi almalarının sağlanması faydalı olacaktır.

Kaynaklar

- Aksu, A. (2003). *Tarihi gelişimi içerisinde siyasi, kültürel ve eğitim açısından Romanya Müslüman Türklerinin dünü bugünü*. İstanbul: TİAD.
- Aksu, A. (2005). Romanya Türklerinde kültürel durum ve mektep ve aile mecmuası. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 11-27.
- Arıkan, R. (2005). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil.
- Bozkurt, G.S. (2008). Geçmişten günümüze Romanya'da Türk varlığı. *Karadeniz Araştırmaları*, 17, 1-31.
- Çayırılı, N. (2005). Kemal Atatürk pedagoji ve ilahiyat lisesi (Mecidiye-Romanya). https://www.academia.edu/10244100/Mecidiye_Kemal_Atat%C3%BCrk_%C4%B0lahiyat_ve_pedagoji_Lisesi_sayfasından_erişilmiştir.
- Çelik, E. (2015). *Romanya'da okutulan ve Rumen Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ilköğretim Türkçe ders kitaplarının yazım, noktalama yanlışlıkları ve anlatım bozuklukları bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Demir, N. (1996). Azerbaycan Türkçesinin tarihi gelişimi ve bugünü. *Türk Dünyası Araştırmalar*, 105, 173-180.
- Demir, N. (2009). *Saltık-name ve Oğuz-nameler ışığında Gagavuz Türkleri*. Türkiye-Ukrayna Kültür İlişkileri – VII. Uluslararası Gagavuz Kültürü Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Şevçenko Üniversitesi, Kiev.
- Demir, N. (2011). Saltık-Nâme ve Selçuk-Nâme ışığında Gagavuz Türkleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of World of Turks)*, 3(2), 5-19.
- Ersoy, Ö. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının fen bilimlerine karşı tutumları: Türkiye, Hollanda ve Romanya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Ibram, N. (2009). *Romanya Türk asıllı toplulukların kültürel ve medeniyet tarihinden seçmeler*. Constanta: EX PONTO.
- Institutul National De Statistica (2021). *Populatia stabila*. <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/> sayfasından erişilmiştir.
- Kara, M., & Ustabulut, M. Y. (2015). İki dilli Türk çocuklarının sesli okuma hataları üzerine tespit ve öneriler (Romanya örneği). *International Of Journal Of Languages Education And Teaching*, 3(6), 165-182.
- Okuç, T. (2017). Cumhuriyet arşiv belgelerinde Türkiye ile Romanya arasında kültür ve eğitim alanındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2(1), 49-54.
- Okuç, T. (2021). *Romanya'daki lise öğrencilerinin Türkiye Türkçesine yönelik tutumları ve dil düzeyleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Önal, M. N. (2000). *Dobruca/Romanya Türklerinin manileri ve mani incelemeleri*. 4. Uluslararası Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Editura Tribuna Cluj Napoca, Struga.
- Önal, M. N. (2008). Romanya Türklerine bakış. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 93, 117-190.
- Önal, M., N. (1997). Romanya Türklerinin günümüz edebiyatı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyatı Dergisi*, 4, 15-39.
- Önal, M., N. (2010). Romanya Dobruca'sı Tatar halkının sözlü edebiyatları. *Problemi Filologii Narodov Povolzvyia Sbornuk Smameu*, 204-209.
- Stefan, C. A. (2013). *Romanya'da Türkçe öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türk, F. (2016). *Balkanlarda yaşayan Türk azınlıkları ve Türkçeye yönelik dil politikaları*. Ankara: Astana.